

Nya regler för skolor med konfessionell inriktning (SOU 2019:64)

Lärarnas Riksförbund har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på rubricerat betänkande.

Allmänna synpunkter

En viktig princip för undervisningen i den svenska skolan är att den är fri från alla former av konfessionella inslag. Tyvärr har det visat sig att det finns skolor med konfessionell inriktning som inte lever upp till detta, något Lärarnas Riksförbund ser mycket allvarligt på. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Inslag som inte uppfyller dessa krav har ingenting i den svenska skolan att göra.

Alla elever i den svenska skolan ska ha rätt till en likvärdig utbildning. Om skolor med konfessionell inriktning inte följer lagar och förordningar riskerar elever som undervisas där att inte få möjlighet att utveckla de kunskaper de har rätt till.

Förbundet anser att granskningen av skolor och huvudmän med konfessionell inriktning måste stärkas. Den måste i större utsträckning bli proaktiv för att på så vis förebygga brister snarare än att slå ned på brister som redan finns.

Lärarnas Riksförbund anser att det krävs ett ökat statligt ansvar för skolväsendets dimensionering, lokalisering och etableringsrätt. Det måste förverkligas genom en ny statlig skolmyndighetsstruktur med regional närvaro (där Skolinspektionen ingår). Förbundet bedömer att en sådan reformering av skolmyndighetsstrukturen kommer att dämpa förekomsten av skolor som riskerar att inte leva upp till skollagens krav att bedriva en icke-konfessionell undervisning.

Lärarnas Riksförbunds synpunkter på utredningens förslag

Lärarnas Riksförbund tillstyrker:

- Att en definition av begreppet *konfessionella inslag* förs in i skollagen men anser att det måste formuleras tydligare för att undvika eventuella gråzoner (se nedan).
- Att ett krav införs på att skolor/huvudmän ska anmäla att de har konfessionell inriktning. Det bör övervägas huruvida det också bör framgå av anmälan vilken tro utbildningen bekänner sig till.
- Att regelverken tydligare betonar frivilligheten att delta i de konfessionella inslagen.
- Att ett demokrativillkor och en huvudmannaförsäkran införs.
- Att ett etableringsstopp införs.

Lärarnas Riksförbund anser:

- Att distinktionen mellan, och definitionerna av, *undervisning* och *utbildning* måste göras ännu tydligare för att utesluta sammanblandning.
- Att granskningen av konfessionella skolor måste bli mycket mer proaktiv. Ansvarig tillsynsmyndighet kan inte dyka upp *när* konfessionell undervisning redan har bedrivits. Den måste i mycket större utsträckning förebygga att det överhuvudtaget kan ske.

Lärarnas Riksförbunds kommentarer på utredningens förslag

I det följande lämnar förbundet mer uttömmande kommentarer på utredningens specifika förslag. Dessa kommenteras kronologiskt utifrån utredningens struktur.

11.3 Gränsdragningen mellan utbildning och undervisning ska förtydligas

Distinktionen mellan begreppen *undervisning* och *utbildning* är helt central eftersom det är under det senare begreppet de konfessionella inslagen tillåts. Definitionerna i Skollagen har inte varit tydliga, vilket också framkommer i utredningen. Förbundet delar bedömningen att dessa definitioner behöver skärpas, men ställer sig frågande till om det nya förslaget räcker till. Utredningens förslag ser ut som följer:

- Undervisning – processer som leds av lärare eller förskollärare enligt mål som anges i skollagen och andra författningar och som ska leda till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar kunskaper och värden.
- Utbildning – verksamhet enligt skollagen och andra författningar som bedrivs av en huvudman och inom vilken barn och elever erbjuds undervisning.

Lärarnas Riksförbund har många farhågor kopplat till dessa distinktioner. För det första kan det fortfarande finnas risk för en sammanblandning av begreppen, både på huvudmannanivå och på skolnivå. För det andra är dessa distinktioner inte

ovidkommande ur ett elevperspektiv; hur ska en elev kunna veta vad som är undervisning och vad som är utbildning om till exempel den undervisande personalen också leder de konfessionella inslagen i utbildningen?

Lärarnas Riksförbund anser att det finns en stor risk att denna distinktion fortsatt kan vara en verklighetsfrämmande juridisk konstruktion med svag påverkan på vissa – inte alla! – skolors åtskillnad mellan undervisning och utbildning.

För att avhjälpa risker av dessa slag måste dels granskningen och kontrollen av dessa skolor skärpas, dels måste tydliga stödmaterial tas fram. En inte ovidkommande del i detta gäller att analysera lämpligheten i att olika delar av den konfessionella utbildningen ska kunna genomföras av lärare som också ansvarar för undervisningen. Förbundet anser att en sådan analys är särskilt viktig avseende grundskolan.

Innehållet i undervisningen ska alltid baseras på vetenskapliga rön inom aktuellt ämne anpassat till målgruppen. Alternativa förklaringar av verkligheten som inte bygger på vetenskap utan på tro får aldrig bli en del av undervisningen och eventuell sammanblandning måste motverkas.

11.4 Definitioner som rör konfession

Likväl som de konfessionella inslagen måste regleras så måste det tydligt definieras vad konfessionella inslag innebär. Förbundet anser att den definition som utredningen gör kan visa sig vara otillräcklig. Definitionen bygger på att de konfessionella inslagen är något som ”innehåller bekännande eller förkunnande delar som tillhör en viss religion”. ”Andra handlingar” som är ”inspirerade eller motiverade” av en tro omfattas inte av den föreslagna bestämmelsen. Förbundet anser att detta kan öppna upp för att en lärares personliga övertygelse som uttrycks inte är ett konfessionellt inslag, i synnerhet om det uttrycks under ett moment som faller under ”utbildningen” men som sedan får indirekt återverkan på undervisningen. Det skulle kunna öppna upp att undervisningen till eleverna förmedlar icke-vetenskapliga påståenden som är ett uttryck för den personliga övertygelsen.

Förbundet ser positivt på att en definition av konfessionella inslag införs i Skollagen men som påpekats ovan måste definitionen både breddas och fördjupas samt dess eventuella konsekvenser analyseras ytterligare. Även i detta sammanhang kan stödmaterial med konkreta exempel och gränssättningar vara relevant. Tillsyn och granskning av att detta efterlevs är helt centralt.

11.4.3 Frivilligt deltagande

Den frivillighet som råder för eleverna vad gäller de konfessionella inslagen är något som måste kontrolleras noggrant vid inspektioner. Ju yngre eleverna är ju svårare kan det vara att till exempel säga nej till att delta i bordsbön eller till konfessionella inslag vid morgonsamlingar. Att införa obligatorisk information om frivilligheten till vårdnadshavare kan vara en åtgärd, men det är viktigt att minnas att deltagande i konfessionell utbildning inte alltid är ett aktivt val av eleven, utan snarare av dess vårdnadshavare.

De förslag på skärpning vad gäller frivilligheten som utredningen ger blir verkningslösa utan kontinuerlig tillsyn av att de efterlevs. Här måste oanmälda inspektioner göras för att få en realistisk bild av hur de konfessionella inslagen påverkar deltagarna i verksamheten och därigenom säkerställa att huvudmännen följer lagen.

12.5–12.6 Demokrativillkor och huvudmannaförsäkran

Förslaget att införa demokrativillkor, och kopplat till detta en huvudmannaförsäkran, kan var ett steg i rätt riktning för att få huvudmännen att uppfylla de krav som ställs. Det kan också bli ett slag i luften om inte tillsynen på att det efterlevs skärps. Det stödmaterial som utredningen ger som förslag är något som kan komma att behövas. Viktigast är dock att de regler som införs är så tydliga som möjligt så att det inte föreligger några frågetecken kring vad som gäller. Som framförts ovan så finns det behov av stödmaterial och utbildning inom flera av de bärande delarna i verksamhet med konfessionell inriktning.

13.1 En anmälningsskyldighet när det gäller konfessionell inriktning

Förbundet anser att det är en självklarhet att skolor med konfessionell inriktning ska registreras som just detta. Utredningen menar att det inte ska ingå vilken konfession det gäller. Vilken konfession en skola av denna typ utgår från är något som i princip alltid är allmänt känt via till exempel skolans eller huvudmannens webbplats. Det kan då också återfinnas i registreringen då det kan underlätta tillsyn genom att man initialt har kunskaper om vilka centrala inslag som finns i just den konfessionen.

Det kan dock hända att huvudmän som inte anmält att de har en konfessionell inriktning ändå har konfessionella inslag i sin undervisning. Sådana exempel finns i Skolinspektionens rapporter. Inspektioner kan upptäcka sådant och fatta beslut om till exempel ett indraget tillstånd att bedriva verksamhet.

14. Skolavslutningar och högtider

Detta har varit en återkommande fråga i den svenska skolan. Förbundet ser det som positivt att detta regleras och att rektorer med stöd av detta kan förlägga

skolavslutningen i kykan förutsatt att inga konfessionella inslag ingår samt att deltagandet är frivilligt.

13.2 En samlad godkännandeprövning och tillsyn för fristående förskolor och vissa fristående fritidshem

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslagen. Förbundet anser därutöver att Skolinspektionen måste kontrollera skolor med konfessionell inriktning och vid behov åtgärda de brister som framkommer i större utsträckning än i dag. Detta arbete måste ha en mer proaktiv än reaktiv inriktning, så att brister förebyggs. Stödmaterial och utbildning för berörda aktörer kan vara en del av detta proaktiva arbete.

15. Etableringsstopp

Lärarnas Riksförbund tillstyrker utredningens förslag om ett etableringsstopp. Ett eventuellt etableringsstopp påverkar dock inte de i dag verksamma skolorna med konfessionella inslag, förutsatt att de uppfyller de krav som ställts och som kommenterats ovan. Det är därför mycket viktigt att de förslag till förändringar som utredningen lägger samt de förslag till skärpningar av dessa förändringar som förbundet föreslår genomförs. Bara för att få av Sveriges elever går i skolor med konfessionell inriktning så får inte deras rätt till en likvärdig undervisning byggd på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet äventyras.

Stockholm 25 mars 2020

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Åsa Fahlén
Förbundsordförande

Mats Andersson
Utredare